

การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างประเทศ The Development of the Potential of the Layman Missionaries in the Buddhism Propagation in the Foreign Countries

พระมหาไพฑูรย์ ปนตณนโธ

PhramahaPaitoon Pantanando

วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Dhammaduta College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: paitoon.wan@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 15 มิถุนายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 ธันวาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศได้เริ่มต้นจากคนไทยที่ไปประกอบอาชีพอยู่ต่างประเทศ ซึ่งมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาต้องการที่พึ่งทางจิตใจจึงนำความเป็นชาวพุทธและพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่และอุปัฏฐากพระภิกษุที่อาราธนามาจากประเทศไทยเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ ด้วยเหตุที่ชาวพุทธในต่างประเทศมีการปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรมและมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้รับการขนานนามว่า “ธรรมทูตคฤหัสถ์” และการที่พระภิกษุซึ่งจะทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองได้เพราะคฤหัสถ์ชาวพุทธให้การเกื้อหนุนอุปัฏฐากอุปถัมภ์และดูแลทุกอย่าง อีกทั้งพระภิกษุจะไม่สามารถเผยแผ่ได้อย่างเต็มที่ ถ้าไม่มีคฤหัสถ์ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และเมื่อคฤหัสถ์ได้พัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตแล้วเผยแผ่คำสอนแก่บุคคลใกล้ชิดให้ได้เข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างประเทศด้วยแล้วธรรมทูตคฤหัสถ์ชาวพุทธถือว่าเป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยสื่อสารทำให้คนท้องถิ่นเข้าใจพระพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น ซึ่งส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีพัฒนาการไปในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น บทความนี้นำเสนอการพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่, ความเป็นมาของธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่, ธรรมทูตคฤหัสถ์กับการเผยแผ่ และการพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, ธรรมทูตคฤหัสถ์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The Buddhism propagation in foreign countries began with Thai people who work and live in foreign countries, have faith in Buddhism and need psychological reliance, propagating the Buddhism and inviting the monks from Thailand to propagate Buddhism in the country. As Buddhists in foreign countries behave according to the principles of Buddhism and play an important role in the Buddhism propagation, they are called "Layman Missionaries". The monks would achieve their duty as missionaries to propagate Buddhism in foreign countries from the past to the present with the help from Buddhists laymen to provide support and cares. In addition, the monks are not able to

propagate the Buddhism efficiently without supports of the laymen. When the laymen develop their potential as layman missionaries, and disseminate the teachings to their intimates for the best understanding. Especially for foreigners, layman missionaries have an important role to help communicate to make local people understand Buddhism more easily, which results in the better propagation of Buddhism in foreign countries. This article presents the development of the potential of the propagation, the history of the layman missionaries in the propagation, layman and the propagation and the development of the potential of the layman missionaries in the Buddhism propagation in foreign countries.

Keywords: potential development, layman missionaries, Buddhism Propagation

1. บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นประโยชน์แก่อกุลและสุขแก่มนุษย์โลกทุกหมู่เหล่า นับว่าเป็น ศักยภาพของพระธรรมทูตและธรรมทูตคฤหัสถ์ทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสามเณรทุกรูปและคฤหัสถ์ทุกคน ที่ จะต้องพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ โดยเบื้องต้นของการพัฒนาศักยภาพให้มีในตนเองนั้น คือการปฏิบัติตามหลัก ไตรสิกขาอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า จากนั้นจึงทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามกำลังความสามารถ ด้วยการ ปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยลำดับ พระพุทธศาสนาจึงเป็นมรดกสืบมาถึงทุกวันนี้ แม้โลกวิวัฒนาการมากขึ้น แต่การ ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังคงดำเนินต่อไปด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม ซึ่งไม่ทิ้งหลักพุทธธรรม เป็นที่ น่าชื่นชมยินดีและปรากฏชัดว่าพระธรรมทูตที่มีพระสงฆ์ไทยเป็นผู้บุกเบิกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยมากมีคฤหัสถ์ชาวพุทธเป็นกำลังหนุน ปัจจุบันจึงเกิดคำถามที่เรียกคนไทยชาวพุทธที่ไม่ได้บวช แต่เป็นกำลัง สำคัญในการอุปถัมภ์ช่วยเหลือพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศว่า “ธรรมทูตคฤหัสถ์” ซึ่งทุกท่านที่ประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ของธรรมทูตผู้ประกาศพระศาสนาตามที่ปรากฏ อยู่ทั่วโลก (สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (เถียว อุปเสโน), 2551, หน้า 5)

แม่ในอดีเมื่อพุทธศตวรรษที่ 3 สมัยที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงให้การอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 และทรงปรึกษากับพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ องค์ประธานสงฆ์ เพื่อคัดเลือกคณะพระธรรมทูตออกเป็น 9 คณะแล้วส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ ในจำนวนคณะที่จัดส่งนั้น มีอยู่คณะหนึ่ง ซึ่งเป็นคณะที่ 8 มีพระโสณเถระ เป็นหัวหน้าคณะ และมีพระเถระร่วมคณะอีก 4 รูป ที่พอเป็นคณะสงฆ์ให้การบรรพชาอุปสมบทและสวดปาติโมกข์ได้ ประกอบด้วย พระอุตรเถระ พระภูยานีเถระ พระภูมียเถระ พระภูนียเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ และให้พระโสณเถระเลือกหาคนที่เข้าร่วมเดินทางด้วย ซึ่งมีคนจำนวนมากแสดงความประสงค์จะร่วมคณะด้วย แต่ท่านเลือก 38 คน ที่ปรากฏชื่อคือ นายอตุลอมัจจ นางอาตุลา อิสสรพราหมณ์ เขมกอบาสก และอนิฆาอุบาสิกา (พระอัมมทัตโตภิกขุ และพ.ณ. ประมวลมารค, 2532, หน้า 68) ซึ่งการมีคฤหัสถ์ร่วมคณะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เคยมีมาแล้วในอดีตจนถึงทุกวันนี้คฤหัสถ์ชาวพุทธยังคงเป็นกำลังหนุนที่ดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ

ความเป็นพระธรรมทูตและธรรมทูตคฤหัสถ์มีหลักในการปฏิบัติตน คือความศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย และมีการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมเพื่อการประพฤติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีศีลหรือวินัยเพื่อการอบรมตนใน ด้านความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อย คือมีความสุจริตทางกาย วาจา และการปฏิบัติสมาธิภาวนาและวิปัสสนา ภาวนา อันเป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีสติสัมปชัญญะสามารถลดละและกำจัดกิเลสความเศร้าหมองแห่งจิตใจและ มีปัญญาเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนา คุณภาพจิตใจหรือเสริมสร้างคุณภาพจิตใจและรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิเพื่อการทำงาน ควบคู่กันไป

กับการอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งที่ใช้ในการดำเนินชีวิต จนถึงสามารถชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ รู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รวมถึงกระทำการทุกอย่างด้วยปัญญา นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งการปฏิบัติตามหลักที่กล่าวมาข้างต้น ได้ผลคือการเป็นอยู่อย่างไม่ทุกข์ด้วยตนเองและสามารถแนะนำผู้อื่นให้ทำตามได้ แม้จะไม่สามารถแนะนำได้ด้วยตนเองทั้งหมด แต่ถือว่าเป็นเบื้องต้นที่จะนำไปสู่หลักที่พัฒนายิ่งขึ้นไป ซึ่งในจุดนี้ท่านที่มีส่วนช่วยพระสงฆ์ได้มาก คือคฤหัสถ์ที่เป็นประชาชนชาวพุทธซึ่งทำหน้าที่เป็นธรรมทูต ในส่วนนี้สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติและให้กำลังใจชาวพุทธที่ช่วยดูแลพระสงฆ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และอุปฐากพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากประเทศไทย เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน เมื่อพระสงฆ์หรือพระธรรมทูตที่ออกเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นั้นล้วนเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวไทยในแต่ละประเทศ ซึ่งในประเทศที่พระสงฆ์ไทยไปอยู่และสร้างวัดขึ้น ส่วนใหญ่จะมีชาวพุทธไทยอาศัยอยู่และได้อารธนาพระสงฆ์มาจากประเทศไทย เพื่อให้พระสงฆ์ได้เป็นที่พึ่งทางจิตใจในยามอยู่ห่างไกลจากบ้านเกิด จะเห็นได้ว่าธรรมทูตคฤหัสถ์มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเป็นอย่างมาก กล่าวโดยสรุปคือธรรมทูตคฤหัสถ์ได้ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมตามความรู้และความสามารถของตนและชักชวนชาวต่างชาติในประเทศที่ตนอยู่ให้รู้จักหลักพุทธธรรม พร้อมกันนั้นได้ช่วยดูแลพระสงฆ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และอุปฐากพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากประเทศไทย เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

2. การพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงได้พระสงฆ์สาวกเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป นับว่าพระสงฆ์สาวกเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง อีกทั้งพระสงฆ์สาวกเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท ซึ่งประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล เป็นผู้เชื่อฟังพร้อมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มั่นคงในคุณธรรมของการเผยแผ่และมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส จึงสามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แพร่หลายได้อย่างรวดเร็ว

สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เริ่มต้นจากการมีคนไทยที่ไปประกอบอาชีพอยู่ต่างประเทศ ซึ่งต้องการหาที่พึ่งทางจิตใจ เป็นกำลังหลักในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา แต่ลักษณะพิเศษในการทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผลไม่ขัดกับหลักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่มหาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้พระพุทธเจ้าทรงวางหลักการและวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นหน้าที่ ที่พระธรรมทูตและธรรมทูตคฤหัสถ์ทุกท่านจะต้องช่วยกันสืบสานต่อไป ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้การเทศน์ การบรรยายตามหลักพุทธธรรมไม่มีสื่อและอุปกรณ์ประกอบการบรรยายมากนักหากจำเป็นที่จะต้องใช้สื่อเพียงแต่ใช้สื่อบุคคลและสื่อที่มีอยู่ตามธรรมชาติเท่านั้น แต่สังคมปัจจุบันเจริญทางวัตถุมากขึ้นและสามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปได้ทั้งในและต่างประเทศอย่างรวดเร็ว เรียกว่ายุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญทั้งมีความละเอียดอ่อนซึ่งพระธรรมทูตและธรรมทูตคฤหัสถ์ควรพิจารณาเอาใจใส่เป็นพิเศษ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543, หน้า 30) นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับยุคสมัยด้วย

การพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศให้ได้รับความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น พระธรรมทูตต้องมียุทธศาสตร์ความรู้และมีความสามารถในการบูรณาการเผยแผ่และการบริการวิชาการแก่สังคมเพราะจะทำให้พระธรรมทูตทราบสภาพปัญหาที่แท้จริง ในประเด็นนี้จึงต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกับคฤหัสถ์เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความเจริญก้าวหน้า ตรงจุดนี้ทำให้เห็นถึงความจำเป็นหรือความต้องการให้มีธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งธรรมทูตคฤหัสถ์ในต่างประเทศนั้น คือกลุ่มชาวพุทธที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นเรื่องที่ต้องผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง คือการสร้างภาคี

เครือข่าย การส่งเสริมการให้มีความร่วมมือในกิจกรรม การทำนุบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาที่จะทำให้ประชาชนได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม มีการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง มีการใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง และสามารถแนะนำบุคคลอื่นให้ตั้งอยู่หลักพุทธธรรม

เนื่องจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่นการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา และกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารธรรมะให้คนเข้าถึงธรรมะ จำเป็นจะต้องมีคฤหัสถ์ชาวพุทธเข้ามาช่วย ด้วยเหตุนี้ธรรมทูตคฤหัสถ์ชาวพุทธในต่างประเทศจึงเกิดขึ้น อีกทั้งพระพุทธศาสนามีหลักการและรูปแบบการเผยแผ่ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในเวลาสื่อสารกับคนท้องถิ่นจะต้องมีคฤหัสถ์ชาวพุทธเข้ามาช่วยสื่อสารทำความเข้าใจ และการได้รู้ถึงหลักการสื่อสารแบบปัจจุบันที่มีแนวความคิดแบบตะวันตกจะต้องมีคฤหัสถ์ชาวพุทธช่วยอำนวยความสะดวกในข้อมูล เพราะโลกได้เปลี่ยนไปมาก กระแสวัฒนธรรมของตะวันตกมีอิทธิพลต่อชาวโลกมาก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรได้มีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและอยากจะเข้ามาศึกษาเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ดังที่กล่าวมาจะเห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานของพระธรรมทูตแม้จะมีรูปแบบการเผยแผ่ที่ถูกกำหนดและทำสืบกันมาไว้บ้างแล้ว แต่เนื้อหาการเผยแผ่นั้นมีรูปแบบที่ไม่ตายตัวคือสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ พระธรรมทูตสามารถกำหนดหลักธรรมในการเผยแผ่ได้ด้วยตนเอง ส่วนเรื่องเทคนิควิธีการเผยแผ่เป็นเรื่องความสามารถเฉพาะบุคคล และการหมั่นพัฒนาความสามารถในการเผยแผ่ของตนเองถือว่ายังต้องฝึกฝนอยู่เสมอเพื่อขยายงานเผยแผ่ให้กว้างขวางมากขึ้น เมื่อกล่าวถึงงานเผยแผ่ของพระธรรมทูตไทยสายต่างประเทศ ซึ่งเริ่มขึ้นจริงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 จนถึงปัจจุบัน และได้ขยายการเผยแผ่ออกไปทั่วโลก มีวัดไทยในต่างประเทศมากกว่า 300 วัด ใน 26 ประเทศทั่วโลก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สะท้อนให้เห็นว่างานพระธรรมทูตมีความสำคัญยิ่งและสืบต่อกันมาตลอดตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่พระธรรมทูตล้วนมีความรู้ ความสามารถ เสียสละอดทน มีบทบาทสำคัญมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทำหน้าที่เป็นผู้นำสาส์นของพระพุทธเจ้า รวมทั้งเป็นตัวแทนของคณะสงฆ์ไทย เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงมหาชนได้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ผู้เป็นกำลังแนวหน้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนา มีทั้งภูมิธรรมภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้ มีความสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแผ่ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ดี เป็นผู้ที่มีความมนุษยสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนนั้นได้ดี และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมทางด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวัดและสังคม (พระมหาถนอม อุตตจารี และพระปลัดอาพล สุธีโร, 2543, หน้า 34)

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดแม้พระสงฆ์จะเป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา เพราะเป็นผู้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธศาสนาหยั่งรากลึกลงในสังคม จนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม เมื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นสถาบันศาสนา องค์ประกอบที่สำคัญลำดับแรกคือพระสงฆ์ซึ่งมีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนมาก เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมและพฤติกรรมต่าง ๆ (พินิจ ลาภอนันท์, 2527, หน้า 30) แต่ที่ขาดไม่ได้ถือว่าสำคัญเป็นลำดับถัดมาคือคฤหัสถ์ชาวพุทธที่ได้ช่วยอุปฐากดูแลพระสงฆ์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ยิ่งเป็นต่างประเทศด้วยแล้วคฤหัสถ์ชาวพุทธถือว่ามีความสำคัญที่ช่วยทำให้คนท้องถิ่นเข้าใจพระพุทธศาสนาได้มากยิ่งขึ้น ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีพัฒนาการไปในทางที่ดี จึงกล่าวได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นคฤหัสถ์ชาวพุทธเป็นกำลังหนุนที่จะทำให้พระสงฆ์ทำการเผยแผ่แก่คนในต่างประเทศได้อย่างสะดวกราบรื่นมากยิ่งขึ้น

3. ความเป็นมาของธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างประเทศ

สืบเนื่องจากการที่คณะสงฆ์ได้จัดส่งพระธรรมทูตไทยออกไปเผยแผ่ในนานาอารยประเทศมาเป็นเวลาหลายสิบปี การทำงานเผยแผ่ได้ผลในระดับหนึ่ง ต่อมาได้พบว่ายังมีกลุ่มคนภาคอุบาสก อุบาสิกา ที่ทำงานอยู่เบื้องหลัง คอยให้การสนับสนุนเกื้อกูลในด้านปัจจัยสี่เสมอมา และยังได้มีส่วนสำคัญที่จะบอกกล่าวชักชวนคนพื้นเมืองถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้า และได้ชักชวนกันมาที่วัด (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2562, หน้า 1) ด้วยเหตุนี้การเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะพระสงฆ์ไทยได้รับความอุปถัมภ์จากคฤหัสถ์มากก่อนแล้ว เมื่อคฤหัสถ์ได้รับการอบรมเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์เพิ่มเติมจึงเป็นการเพิ่มความเข้มแข็ง และศักยภาพของคฤหัสถ์ให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกในโลกที่มีการจัดการอบรมชาวพุทธคฤหัสถ์ ให้ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตเพื่อปฏิบัติหน้าที่ช่วยพระธรรมทูตไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จึงได้จัดโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศขึ้น ระหว่างวันที่ 27 – 29 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ วัดไทยนอร์เวย์ กรุงออสโล ราชอาณาจักรนอร์เวย์ โดยมีชาวพุทธจำนวนกว่า 328 คน ใน 11 ประเทศ คือ นอร์เวย์ ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย สวีเดน เยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และไทย สนใจเข้าร่วมอบรม ทั้งนี้โครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธเกิดจากความต้องการของภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิทยาลัยพระธรรมทูต บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) โดยสมาคมสโมสรพนักงานการบินไทย และสหภาพชาวพุทธในนอร์เวย์ และการจัดโครงการดังกล่าวยังเล็งเห็นถึงความจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับขีดความสามารถของธรรมทูตวิถีพุทธที่เป็นคฤหัสถ์ และถือได้ว่าเป็น “นวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุค Disruptions” ที่ไม่เคยมีมาก่อน (พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา, ผศ.ดร., 2563)

การอบรมครั้งนี้นอกจากจะเป็นการให้ความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนา การทำหน้าที่ธรรมทูตในรูปแบบคฤหัสถ์แล้ว ยังเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติและให้กำลังใจชาวพุทธ ที่ช่วยดูแลพระสงฆ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา อุปัฏฐากพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากประเทศไทย เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งพระสงฆ์หรือพระธรรมทูตที่ออกเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นั้นล้วนเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวไทยในแต่ละประเทศ ซึ่งในประเทศที่พระสงฆ์ไปอยู่และสร้างวัดขึ้น ส่วนใหญ่จะมีชาวพุทธไทยอาศัยอยู่และอาราธนาพระสงฆ์มาจากประเทศไทย มหาเถรสมาคม (มส) ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) ดำเนินการจัดอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน (นับถึงพ.ศ. 2562) ได้อบรมไปแล้ว 25 รุ่น มีพระภิกษุสมัคฆ์เข้ามารับการอบรมในโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และผ่านการฝึกอบรมแล้วออกไปปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศทั่วโลก นับเป็นความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง แต่การออกไปปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมทูตเหล่านั้น ล้วนได้รับการสนับสนุนจากเหล่าคฤหัสถ์ในประเทศนั้น ๆ ทำให้พระสงฆ์สามารถอยู่อาศัยสร้างวัด นำพุทธศาสนิกชนในการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ได้ เนื่องจากพระสงฆ์ไทยนั้น มีการเป็นอยู่ล้วนต้องได้รับการอุปภัฏฐากจากคฤหัสถ์ทั้งสิ้น กล่าวคือมีชีวิตอยู่ได้ด้วยคฤหัสถ์นั่นเอง (พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก), 2563)

การจัดโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ ด้านปริมาณมีผู้ผ่านการเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 328 คน จาก 11 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศนอร์เวย์ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนี ประเทศสวิตเซอร์แลนด์และประเทศไทย จากการตั้งเป้าหมายไว้ประมาณ 200 คน ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องทำหน้าที่ของความเป็นธรรมทูตวิถีพุทธในฐานะที่เป็นคฤหัสถ์ ขณะเดียวกันภาคีเครือข่ายได้ระบบและกลไกสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมทูตวิถีพุทธคฤหัสถ์ ซึ่งการจัดโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธ ได้เครือข่ายและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนความสามัคคี การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการ

จัดทำหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธสำหรับคนไทยและท้องถิ่นในต่างประเทศ (พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา, ผศ.ดร., 2563)

ผลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจด้านการนำความรู้จากโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศไปใช้ พบว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.2 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 3.8 ส่วนในด้านความรู้และความเข้าใจของผู้ที่เข้าร่วมโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศก่อนเข้าอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 และหลังอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ซึ่งสูงกว่าก่อนเข้าอบรม สำหรับในด้านภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับการนำความรู้จากโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้เข้าอบรมได้ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางเผยแพร่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 อยู่ในระดับมาก ต่ำที่สุดคือเรื่องผู้เข้าอบรมได้ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ส่วนความพึงพอใจด้านประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ พบว่าภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้เข้าอบรมได้เพิ่มประสิทธิภาพของตนในความเป็นธรรมทูตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นเรื่องผู้เข้าอบรมได้สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก ต่ำที่สุดคือ เรื่องผู้เข้าอบรมได้สร้างเครือข่ายความเป็นธรรมทูตวิถีพุทธคฤหัสถ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และความพึงพอใจด้านความพึงพอใจด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหารของผู้เข้าร่วมโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ พบว่าภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหารของผู้แทนที่เข้าร่วมโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในการจัดที่พักที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก ต่ำที่สุดคือ เรื่องห้องประชุมที่ใช้ในการอบรม มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 (พระมหาไพฑูรย์ ปนตโนโท, ดร., 2562, หน้า 3-4)

4. ธรรมทูตคฤหัสถ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

ธรรมทูตคฤหัสถ์เป็นชื่อเรียกชาวพุทธในต่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา ช่วยอุปัฏฐากดูแลพระสงฆ์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนเข้าหลักองค์คุณของอุบาสกอุบาสิกาซึ่งตามมาตรฐานทั่วไป มีอยู่ 5 ข้อคือ

1) มีศรัทธา เป็นเบื้องต้น คือมีความเชื่อ มีความมั่นใจในพระรัตนตรัย โดยความเชื่อต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ศรัทธาแบบงมงาย เพราะฉะนั้นจะเชื่อหรือมีศรัทธา ควรจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่ตนเชื่อด้วย

2) มีศีล อย่างน้อยตั้งตนอยู่ในศีล 5 ซึ่งจะทำให้มีชีวิตที่ดีงาม เป็นฐานสำหรับตนเองที่จะก้าวไปสู่การปฏิบัติเบื้องต้น พร้อมกันนั้นเป็นเครื่องช่วยเกื้อกูลสังคม เพราะว่าผู้ถือศีล 5 ทำให้เป็นผู้ไม่เบียดเบียนคนอื่น แต่ดำรงชีวิตที่สุจริต ใครตั้งอยู่ในศีล 5 จะทำให้ที่นั้นมีความปลอดภัย

3) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล คือไม่มัวหวังผลจากความเชื่อถือนอกหลักพระพุทธศาสนา ที่มีความม่งมายได้แต่หวังผลจากการดลบันดาลต่างๆ แต่ให้เชื่อกรรม คือเชื่อการกระทำที่

เป็นไปตามเหตุผล ให้หวังผลจากการกระทำด้วย ความเพียรพยายามของตน คุณสมบัติข้อนี้จะต้องให้เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งของสังคม

4) ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา สังคมไทยเวลานี้แปรปรวนในเรื่องนี้มาก ซึ่งสืบเนื่องจากข้อ 3 นั้นเอง เมื่อถือนมกลตันขาว ไปเชื่อเรื่องไม่เข้าเรื่อง แล้วเขตบุญจะย้ายออกจากพระพุทธศาสนาไปหาเขตบุญภายนอก จะยิ่งไปส่งเสริมให้ความเชื่อผิดปฏิบัติผิดแพร่หลายยิ่งขึ้น และแหล่งคำสอนที่ถูกต้องแต่คนที่ไม่เอาใจใส่จะยิ่งห่างจากหลักศาสนาออกไป ไม่รู้และไม่เอาใจใส่ในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

5) กระทำบุญการในพระศาสนา หมายความว่าทำการชวนช่วย ทะนุบำรุงอุปถัมภ์พระสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนาที่จะทำให้พระธรรมวินัยเจริญมั่นคง นำกันช่วยกันดำเนินกิจการและทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นกุศลแท้จริง ที่เป็นเรื่องถูกทำนองคลองธรรม ที่จะทำให้ศีลธรรมเจริญงอกงาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, หน้า 219)

ด้วยเหตุนี้ การที่มีธรรมทูตคฤหัสถ์เกิดขึ้นมาอย่างที่สามารถระบุตัวตนเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อสร้างระบบและกลไกความเป็นธรรมทูต สร้างเครือข่ายและส่งเสริมสนับสนุนความสามัคคี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ รวมถึงการปฏิบัติธรรมกรรมฐานในหมู่คนไทยและคนท้องถิ่น เป็นการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติให้เกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของพุทธบริษัทที่ต้องศึกษาธรรมให้เข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ อันเป็นประโยชน์ตน มีส่วนช่วยเผยแผ่เกื้อกูลให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ อันเป็นประโยชน์ผู้อื่น และสามารถปกป้องเมื่อมีผู้กล่าวให้คลาดเคลื่อน หรือกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย

เมื่อกล่าวถึงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการจัดอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน (นับถึงพ.ศ. 2562) ได้อบรมมา 25 รุ่นแล้ว มีพระธรรมทูตที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ออกไปปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศทั่วโลก ซึ่งนับเป็นความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับที่ก้าวหน้าขึ้น แต่การออกไปปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมทูตเหล่านั้น โดยส่วนมากได้รับการสนับสนุนจากเหล่าคฤหัสถ์ชาวพุทธในต่างประเทศ ทำให้พระสงฆ์สามารถอยู่อาศัยสร้างวัด นำพุทธศาสนิกชนในการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ได้ เนื่องจากพระสงฆ์ไทยนั้น ล้วนต้องได้รับการอุปฐากจากคฤหัสถ์ทั้งสิ้น ทำให้การเป็นอยู่ในต่างประเทศมีความสะดวก กล่าวคือสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการดูแลเอาใจใส่จากคฤหัสถ์นั่นเอง

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระสงฆ์ไทย จะไม่สามารถเผยแผ่ได้อย่างเต็มที่ ถ้าไม่มีคฤหัสถ์ให้ความช่วยเหลือ และที่สำคัญชาวพุทธไทยเมื่อเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ แต่ละคนนำความเป็นชาวพุทธและศาสนาพุทธมาเผยแผ่ด้วย และพระสงฆ์เองการที่จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศใดได้นั้น ต้องมีชาวพุทธอาราธนาให้ไป จึงสามารถไปได้ เมื่อไปแล้ว การลงหลักปักฐาน การสร้างวัด และการใช้ชีวิตเป็นอยู่ในแต่ละวันของพระสงฆ์ล้วนได้รับการเกื้อหนุนอุปฐาก อุปถัมภ์ ดูแลทุกอย่างจากคฤหัสถ์ทั้งสิ้น ซึ่งการเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจที่ต่างประเทศ ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันทำให้มองเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาในต่างประเทศทุกวันนี้ มีความเจริญรุ่งเรืองได้เพราะคฤหัสถ์ชาวพุทธ ส่วนในการจัดอบรมพระธรรมทูตที่ผ่านมาได้แต่พระสงฆ์เท่านั้น แต่เพียงลำพังพระสงฆ์เองทำหน้าที่เผยแผ่ได้อย่างจำกัด ถ้าจะเทียบกับคฤหัสถ์แล้วยังถือว่าประสบความสำเร็จน้อยกว่า และที่สำคัญคฤหัสถ์สามารถชักชวนชาวต่างชาติ ชาวท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ ให้หันมานับถือและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาได้มากที่สุด (พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก), 2563)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อประกาศพระพุทธศาสนาและเป็นประโยชน์เกื้อกูลรวมถึงให้หลักพุทธธรรมอันจะทำให้เกิดความสันติสุขแก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใช้ชาวพุทธ เป็นการมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง และเมื่อ

รู้แล้วสามารถแนะนำบุคคลอื่นให้เข้าใจหลักพุทธธรรม รวมถึงเป็นศูนย์รวมจิตใจและการทำกิจกรรมร่วมกันของชาวพุทธในต่างประเทศ

5. การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระสงฆ์ไทย จะไม่สามารถเผยแผ่ได้อย่างเต็มที่ ถ้าไม่มีคฤหัสถ์ให้ความช่วยเหลือ และที่สำคัญชาวพุทธไทยเมื่อเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ แต่ละคนจะนำความเป็นชาวพุทธและศาสนาพุทธไปเผยแผ่ด้วย และพระสงฆ์เองการที่จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศใดได้นั้น ต้องมีชาวพุทธอาราธนาให้ไป จึงสามารถไปได้ เมื่อไปถึงแล้ว การลงหลักปักฐาน การสร้างวัด และชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวันของพระสงฆ์ล้วนได้รับการเกื้อหนุนอุปฐาก อุปถัมภ์ ดูแลทุกอย่างจากคฤหัสถ์ทั้งสิ้น พระสงฆ์ที่เดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจที่ต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบว่า พระพุทธศาสนาในต่างประเทศทุกวันนี้ มีความเจริญรุ่งเรืองได้เพราะคฤหัสถ์ การจัดอบรมพระธรรมทูตที่ผ่านมาก็ได้แต่พระสงฆ์ แต่ในต่างประเทศพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ได้อย่างจำกัด ถ้าจะเทียบกับคฤหัสถ์แล้วยังถือว่าประสบความสำเร็จน้อยกว่า และที่สำคัญคฤหัสถ์มีความสามารถชักชวนชาวต่างชาติ ชาวท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ ให้หันมานับถือและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาได้มากที่สุด ถือว่าเป็นผู้มีความสามารถ เมื่อนำชาวต่างชาติเข้ามาวัด เวลาที่มีกิจกรรมต่างๆ ในวัดนั้นๆ หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นล้วนแต่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกันเป็นหลัก ชาวต่างชาติที่เข้ามาวัดตามที่คนไทยชักชวน จะฟังภาษาไทยไม่เข้าใจ แต่ที่ชาวต่างชาติเข้าใจเพราะได้คนไทยที่พอรู้ภาษาท้องถิ่นช่วยแปล นอกจากนี้ชาวต่างชาติเหล่านั้นเมื่อเข้ามาวัดเป็นประจำทำให้เกิดความซาบซึ้งในวิถีปฏิบัติของชาวพุทธ หันมานับถือพระพุทธศาสนา และเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการชักชวนญาติพี่น้องให้เข้ามาวัดด้วย ในช่วงแรกๆ ที่มาปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูต ชาวต่างชาติมักจะมองว่าเป็นศาสนาแปลก และต่างมองว่าจะมาทำอะไรให้ประเทศเขาจนวายหรือไม่ แต่เมื่อชาวพุทธไทยชักชวนเขาเข้ามาและฝึกปฏิบัติตามแล้ว แต่ละคนได้เปลี่ยนความคิด กลับมามองและเข้าใจว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ไม่มีการพิชภัยต่อวิถีชีวิตเขาและสามารถเข้ากับชีวิตเขาได้ ดังจะเห็นว่า มีชาวต่างชาติสนใจเข้าร่วมการอบรมครั้งนี้จำนวนมาก จึงถือเป็นครั้งสำคัญที่เราได้มีโอกาสยกย่องเชิดชูและให้กำลังใจแก่คฤหัสถ์ให้ทำหน้าที่ธรรมทูตคฤหัสถ์วิพุทธได้อย่างเต็มความภาคภูมิใจต่อไปและถือว่าประสบความสำเร็จอย่างงดงาม (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2544, หน้า 1-3, 131)

การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ทำให้เกิดความมั่นใจ มีปัญญาด้านพระพุทธศาสนา สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาได้โดยตรงอีกแรงหนึ่ง ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงฝากพระศาสนาไว้กับพุทธบริษัทสี่ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ถ้าหากอุบาสกและอุบาสิกา ซึ่งระลึกได้ว่าตนเองเป็นพลังขับเคลื่อนหนึ่งของงานเผยแผ่ เป็นธรรมทูตภาคอุบาสกอุบาสิกา เชื่อมั่นว่าจักเป็นพลังที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น การรวมพลัง รู้จักกัน เป็นเครือข่ายกัน ทำงานประสานกัน โดยมีหลักการเดียวกัน คือการหมุนวงล้อแห่งธรรมให้แพร่ขยายออกไปในสังคมโลกกว้าง

ก่อนที่จะมีการพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตให้แก่คฤหัสถ์ ได้มองเห็นถึงโอกาสที่จะได้รวบรวมผู้ที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้วให้ก้าวไปในปัญญาที่ถูกต้อง และให้เป็นไปตามพุทธปณิธานที่ว่า ให้ชาวพุทธได้ฝึกศึกษาเรียนรู้พระธรรมคำสอนให้รู้เข้าใจอย่างถ่องแท้ นำเอาคำสอนนั้นไปประพฤติปฏิบัติจนเห็นผลประจักษ์แก่ตนเอง และเผยแผ่คำสอนแก่บุคคลใกล้ชิดให้ได้รู้เข้าใจตาม จะเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นธรรมทูตภาคคฤหัสถ์ จะรักษาหวงแหนพระพุทธศาสนา ปกป้องคุ้มครองรักษาให้พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้ได้ธรรมทูตคฤหัสถ์ที่พัฒนาศักยภาพให้ก้าวไปใน 4 ด้าน คือ

1) การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกล่าวคือการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี จัดเป็นกายภาพนา

2) การพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ จัดเป็นศีลภาพนา

3) การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข จัดเป็นจิตตภาพนา

4) การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ จัดเป็นปัญญาภาพนา

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์จึงเกิดขึ้นด้วยการจัดโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ยกระดับขีดความสามารถของธรรมทูตวิถีพุทธที่เป็นคฤหัสถ์ซึ่งมีอยู่แล้วให้มากขึ้น สร้างระบบกลไกความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธ ส่งเสริมความสามัคคี รวมกลุ่มกระชับมิตรของธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธ และเพื่อสนองงานการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในต่างประเทศ ในฐานะเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธให้กว้างขวางยิ่งขึ้น (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2562, หน้า 1) นอกจากนี้ความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ต้องมีคุณสมบัติที่ดีโดยศึกษาจากคุณสมบัติของพระธรรมทูตที่ดี ซึ่งประกอบด้วยมีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต ไม่ถือตัวหยิ่งยโส มีความอดทนใจเย็น มีความยุติธรรมไม่เห็นแก่หน้า และมีความรอบคอบ (แสง จันทร์งาม, 2526, หน้า 24 - 30) ซึ่งคุณสมบัติที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ธรรมทูตคฤหัสถ์ควรมีควบคู่ไปกับพัฒนาศักยภาพ 4 ด้านที่กล่าวแล้วข้างต้น

6. บทสรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูตและธรรมทูตคฤหัสถ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยเมตตากรุณาธรรม ซึ่งในอดีตจนถึงปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยมีพระภิกษุผู้มีสติปัญญาความรู้ ความสามารถ และมีความอดทนอดกลั้น เป็นแนวหน้าในการประกาศศาสนา นอกจากนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนายังมีคฤหัสถ์ที่เป็นกำลังสนับสนุนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสะดวกราบรื่น และการที่พระสงฆ์จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศใดได้นั้น ต้องมีชาวพุทธอาราธนาให้ไป จึงสามารถไปได้ เมื่อไปแล้ว การลงหลักปักฐาน การสร้างวัด ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวันของพระสงฆ์ล้วนได้รับการเกื้อหนุนอุปฐาก อุปถัมภ์ ดูแลทุกอย่างจากคฤหัสถ์ทั้งสิ้น อีกทั้งคฤหัสถ์มีความสามารถชักชวนชาวต่างชาติ ชาวท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ ให้หันมานับถือและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาได้มากที่สุด เนื่องจากคฤหัสถ์ชาวพุทธในต่างประเทศ มีความสามารถชักชวนชาวต่างชาติ ชาวท้องถิ่นที่นับถือศาสนาอื่นให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เมื่อนำชาวต่างชาติเข้ามาวัดในเวลาที่มีกิจกรรมต่างๆ ชาวต่างชาติที่เข้ามาวัดตามที่คนไทยชักชวน เมื่อเข้ามาวัดเป็นประจำทำให้เกิดความซาบซึ้งในวิถีปฏิบัติของชาวพุทธ หันมานับถือพระพุทธศาสนา และเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการชักชวนญาติพี่น้องให้เข้ามาวัดด้วย ในช่วงแรกๆ การปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตอาจจะทำให้ชาวต่างชาติมักจะมองว่าเป็นศาสนาแปลก และต่างมองว่าจะมาทำอะไรให้ประเทศเขาวันวายหรือไม่ แต่เมื่อชาวพุทธไทยชักชวนเขาเข้ามาและฝึกปฏิบัติตามแล้ว แต่ละคนได้เปลี่ยนความคิด กลับมามองและเข้าใจว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่มีพิษภัยต่อวิถีชีวิตและสามารถเข้ากับชีวิตเขาได้ ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จะมีผลต่อความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมทูตคฤหัสถ์ ที่มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย จะเป็นกำลังสนับสนุนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกด้วย เมื่อคฤหัสถ์ได้รับการอบรมเป็นธรรมทูต จึงถือว่าได้พัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง และสามารถแนะนำบุคคล

ให้ตั้งอยู่ในหลักพุทธธรรม อีกทั้งเป็นกำลังหนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลและความสันติสุขแก่ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2544). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : หจก. สหยาบสื่อและการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **งานพระธรรมทูตในพระธรรมทูตในต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธัมมทัตโตภิกขุ และพ.ณ. ประมวลมารค. (2532). **ตำนานสุวรรณภูมิสุโขทัย**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์.
- พระมหาณัด อตถจारी และพระปลัดอาพล สุธีโร. (2543). **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท, ดร. (2562). **สรุปผลความพึงพอใจผู้เข้ารับการอบรมโครงการธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ**. วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภานนท์. (2527). **พระสงฆ์ในชนบทอีสานกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเอง**. ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา, ผศ.ดร. (2563). **การศึกษาธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธ: นวัตกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุค Disruptions**. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2563. จาก <https://www.banmuang.co.th/news/education/165140>.
- พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก). (2563). **การศึกษาชาวพุทธไทยในยุโรปตื่น! อบรมธรรมทูตคฤหัสถ์ช่วย "แผ่ป๋อง" พุทธธรรม**. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2563. จาก <https://www.banmuang.co.th/news/education/164886>.
- พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก). (2563). **พระสงฆ์เปิดอบรมฆราวาสเป็นธรรมทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรป**. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2563. จาก <https://www.posttoday.com/dhamma/602363>.
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2562). **โครงการอบรมธรรมทูตคฤหัสถ์วิถีพุทธในต่างประเทศ**. วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2551). **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 14**. กรุงเทพฯ : นิติธรรมการพิมพ์, 2551.
- แสง จันทร์งาม. (2526). **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพฯ : กมลการพิมพ์.